

TIIVISTELMÄ

1. Kunnan lakisääteiset velvoitteet

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on jatkuvan oppimisen periaatteen mukaisesti edistää ihmisten monipuolista kehittymistä ja hyvinvointia sekä järjestää yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus. Vapaan sivistystyön toimintaa sääteleviä lakeja ovat:

Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632

Asetus vapaasta sivistystyöstä 6.11.1998/805

Vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitämisluvan myöntää opetus- ja kulttuuriministeriö. Tällä hetkellä vapaan sivistystyön opintoja (kansalaisopisto) on tarjolla kaikissa Suomen kunnissa.

Raisiossa vapaan sivistystyön piiriin kuuluvan koulutuksen järjestämisestä vastaa Raisio-opisto. Kuntasopimusten perusteella opiston toiminta-alueeseen ovat jo useiden vuosien ajan kuuluneet myös Masku, Rusko, Mynämäki ja Nousiainen.

Raisio-opiston ylläpitämisluvan mukaan Raisio-opiston tarjoaman koulutuksen tavoitteena on tukea tietoyhteiskuntakehitystä, edistää aktiivista kansalaisuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä lisätä tasa-arvoa, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Opiston kurssit ovat kaikille avoimia iästä, asuinpaikasta ja opiskelutaustasta riippumatta.

Opistossa toimii myös Raision lasten ja nuorten kuvataidekoulu, joka järjestää 7-18 -vuotiaille lapsille ja nuorille tarkoitettua tavoitteellista, tasolta toiselle etenevää yleisen oppimäärän mukaista kuvataiteen perusopetusta. Kuvataidekoulussa opiskelua ohjaa Opetushallituksen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin pohjautuva Raision lasten ja nuorten kuvataidekoulun opetussuunnitelma (2018).

Taiteen perusopetusta sääteleviä lakeja ovat:

Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633

Asetus taiteen perusopetuksesta 6.11.1998/813

2. Järjestettävien palveluiden nykytila

Raisio-opisto järjestää vuosittain toimialueellaan lähes 500 kurssia, mikä tarkoittaa käytännössä yli 9 000 oppituntia alueellista koulutus- ja harrastustoimintaa n. 8 000 kurssilaiselle. Vuonna 2018 oppitunteja toteutui 9 154, kurssilaisia oli 7 970, toteutuneita kursseja oli 507. Kurssilaisista naisia oli n. 80 %, alle 15-vuotiaita oli 455. Tuntiopettajia opistossa työskenteli yli 90, opetusta järjestettiin n. 50 toimipisteessä. Vakituista henkilökuntaa on 3.

Suurimmat aineryhmät vuonna 2018 olivat liikunta ja tanssi, kielet ja käden taidot. Esimerkiksi liikuntaa opisto järjesti vuonna 2018 useammalle tuhannelle käyttäjälle n. 2 300 tuntia.

Hanke- ja kehittämistoiminta

Raisio-opisto hakee aktiivisesti rahoitusta erilaisiin kehittämishankkeisiin. Syksyllä 2019 käynnistyy Opetushallituksen rahoittama hanke *Yhteisöllisyyttä ja ilmiöitä aikuisten digioppimiseen – digipalvelusuunnittelulla tehoa alueelliseen digikoulutukseen*.

Opisto tekee laaja-alaista seudullista yhteistyötä 11 lounaissaomalaisen kansalais- ja työväenopiston kanssa. Lukuvuonna 2019–2020 toteutettavia verkoston yhteishankkeita ovat:

Opistojen IlmE, jonka pedagogisena tavoitteena on ekososiaalisuuden ja ilmiöoppimisen integroiminen kansalaisopistotyöhön.

Yhdessä enemmän - henkilökunnan koulutushanke, jonka tarkoituksena on parantaa henkilöstön osaamista yhteisöllisestä pedagogiikasta, aktiivisesta kansalaisuudesta, digiosaamisesta sekä viestinnästä ja markkinoinnista.

3. Palveluiden järjestämisen kustannukset 2018

Kansalaisopistotoiminnasta aiheutuvat kulut olivat vuoden 2018 tilinpäätöksen mukaan 605 251,74 €. Pääasiassa kurssimaksuista saatavat tulot olivat 197 641,08 €. Poistojen jälkeen toimintakate oli - 408 238,14 €.

Vuonna 2018 Opetus- ja kulttuuriministeriön Raision kaupungille kansalaisopistotoimintaan osoittama valtionosuus oli 406 865 €.

Toimintakulut	- 605 251,74 €
Tulot	197 641,08 €
Toimintakate	- 407 610,66 €
Poistot	- 627,48 €
Netto	- 408 238,14 €
Valtionosuus	406 865 €

Taulukko: Kansalaisopistotoiminnan kustannukset Raisiossa vuonna 2018

Kansalaisopistojen toiminnan perusrahoitus tulee valtiolta opetustuntikohtaisen yksikköhinnan (83,77 €) perusteella siten, että Opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain vahvistamista opetustunneista (8 678 tuntia/2018) korvataan 55,97 %. Toiminnan muu rahoitus koostuu ylläpitäjän omasta rahoitusosuudesta sekä opiskelijoilta perittävistä kurssimaksuista. Lain mukaan opiskelijoilta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja.

Valtionosuusjärjestelmän lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa valtionavustuksia (opintotietelirahoitus, hankerahoitukset).

4. Käytössä olevat tilat

Suurin osa Raisiossa järjestettävistä kursseista pidetään iltaisin Raision lukion tiloissa. Myös opiston toimisto sijaitsee lukiorakennuksessa. Koulun tilat ovatkin tehokkaasti käytössä aamusta iltaan. Liikuntakurssien keskeisin toimipaikka on Kerttulan jäähallin liikuntatila, jossa kurssitoimintaa on mahdollista järjestää myös päivisin.

Kansalaisopistotoiminta on luonteeltaan alueellista lähipalvelua. Kansalaisopistotoiminnan tulee olla kaikille kaupunkilaisille hyvin saavutettavaa, mistä syystä kurssitoimintaa on pyritty järjestämään mahdollisimman monessa toimipisteessä ympäri Raisiota. Lukuvuonna 2019 -2020 opisto järjestää Raision lukion ja Kerttulan jäähallin lisäksi kurssitoimintaa myös seuraavissa toimipisteissä:

Friisilän koulu
Hulvelan palvelukeskus
Ihalan koulu
Kauppakeskus Mylly
Kerttulan koulu
Kokinvuoren seurakuntakoti
Kuloisten koulu
Kylä-Klemelä, kuvataidekoulu ja savipaja
Liikuntatila, Vanha kauppaoppilaitos
Opiston luokka, Vanha kauppaoppilaitos
Raision kirjasto
Raision teatteri
Tikanmaan koulu
Ulpukan liikuntatila
Vaisaaren koulu

Varhaiskasvatuksen tiloissa opistolla ei ole tällä hetkellä toimintaa.

Sopimuskunnissa opisto toimii kunnan omistamissa ja kunnan opistotoimintaa varten vuokraamissa tiloissa. Lukuvuosittain toimipisteitä on noin 50.

5. Järjestettäviin palveluihin esitettävät muutokset

Raisio-opiston alueellinen rooli elinikäisen, jatkuvan osaamisen ja hyvinvoinnin ylläpitäjänä on merkittävä. Opisto on monikunnallinen toimija, mikä parhaimmillaan voisi mahdollistaa myös *yli kuntarajojen ulottuvan koulutus- ja harrastustoiminnan kehittämisen* sekä myös *paikallisten harrastusmahdollisuuksien entistä laajemman hyödyntämisen*. Näin olisi saavutettavissa vielä monia uusia mahdollisuuksia ja kuva Raisiosta monipuolisena, lasten ja nuorten lisäksi myös aikuiset huomioivana sivistyskaupunkina vahvistuisi.

Kansalaisopistotoimintaa tulisi Raisiossa pyrkiä laajentamaan ja sen toimintaedellytyksiä tulisi parantaa mm. *entistä tehokkaamman tilasuunnittelun ja yhteistoiminnan*

tehostamisen keinoin. Opiston tarpeet ja mahdollisuudet tulisi huomioida palveluverkkoselvityksessä siten, että tilat olisivat myös yhteiseen käyttöön soveltuvia niin toiminnallisuuden kuin saavutettavuudenkin näkökulmasta (sijainti, aika). Kuntalaisen etu toteutuu laajimmin, kun esimerkiksi tilankäyttösuunnittelussa otetaan huomioon kaiken ikäiset käyttäjät sekä iltakäyttö. Myös mahdolliset päällekkäisyydet kunnan sisäisessä palvelutoiminnassa tulisi huomioida ja huolehtia siitä, että valtionosuudet säilyvät entisellä tasolla eikä kunta omalla toiminnallaan heikennä rahoitusmahdollisuuksia.

Opiston järjestämä koulutus- ja harrastustoiminta on kunnalle edullista ja kaikille soveltuvaa toimintaa, jonka merkitystä ei pidä väheksyä myöskään tutkimustulosten pohjalta: professori Jyri Mannisen tutkimusten mukaan kansalaisopiston aikuisopiskelijat käyttävät vähemmän sote-palveluita kuin väestö keskimäärin. Merkittävä tulos oli myös se, että kansalaisopistossa suoritetut kurssit lisäävät suvaitsevaisuutta ja opiskeluhalukkuutta sekä vahvistavat ystävverkostoja. Manninen on laskenut saavutettavia hyötyjä jopa euromääräisesti: yhden euron panostus kansalaisopistoihin näyttäisi tuottavan jopa 3,4–5,6 euron hyödyt.

Opistolla on jo pitkään suunniteltu yhteistyön tehostamista esim. sosiaali- ja terveystieteiden kanssa (esim. erityisryhmät). Tämä ei kuitenkaan ole ollut mahdollista, koska opiston vaikutusmahdollisuudet esimerkiksi tilojen käyttöä koskeviin päätöksiin ovat varsin rajalliset.

6. Käytössä oleviin tiloihin esitettävät muutokset

Viimeisten vuosien aikana opettaminen ja oppimisen tavat ovat digitalisaation ja mobilisaation seurauksena monipuolistuneet, mikä aiheuttaa haasteita niin oppimisympäristöjen (ml. opetustilat, opetusvälineet) kuin opetushenkilön osaamisenkin näkökulmasta myös kansalaisopistossa. Esimerkiksi kielten opetuksessa oppimateriaalit ovat pääasiassa sähköisiä, mikä edellyttää luokkatiloilta hyvää laitevarustelua, tehokasta tilasuunnittelua sekä myös opetushenkilöstön tarpeiden huomioon ottamista. Ryhmätömenetelmien yleistyessä tiloista ja kalusteilta vaaditaan hyvää ja nopeaa muunneltavuutta.

Lisäksi uudenlaisten monikäyttötilojen tarve lisääntyy, mistä esimerkkinä Raison lasten ja nuorten kuvataidekoulun uusi opetussuunnitelma, jossa kuvataide ja digitalisaatio kohtaavat entistä laajemmin. Kuvataidekoulun tämän hetkinen varustelu ei mahdollista digitalisaation hyödyntämistä riittävän hyvin.

Kansalaisopistossa suosittuja oppianeita ovat myös kotitalous, musiikki ja tietotekniikka. Kotitalouden ja musiikin osalta kansalaisopistossa on tarvetta yhteisille opetustiloille ja -varusteille, joita myös kansalaisopiston olisi mahdollista käyttää ilman toiminnan sopeuttamista muun opetuksen aikatauluihin tai tarpeisiin. Tietotekniikkaopetukseen ja -ohjaukseen tarvittaisiin moderni luokkatila, jonka ergonomiassa ja varustelussa olisi otettu huomioon myös omien laitteiden käyttö.

Opistolta toivotaan jatkuvasti myös päiväopetuksen lisäämistä. Tällä hetkellä päiväopetuksen järjestäminen ei ole riittävässä määrin mahdollista, sillä opistolla ei ole

käytössään hyvin varusteltuja päiväopetustiloja. Tämä vaikuttaa erityisesti tietotekniikan ja maahanmuuttajille suunnatun suomen kielen opetukseen.

7. Palveluverkkoon esitettävien muutosten kustannusvertailu

Kuten aikaisemmin mainittiin, opiston järjestämä koulutus- ja harrastustoiminta on kunnalle edullista. Palveluverkkoon esitetyt muutokset olisivat pitkälti toteutettavissa tehokkaan tilasuunnittelun ja yhteistoiminnan keinoin. Kustannuksia muodostuisi laite- ja kalustehankinnoista (muunneltava, ryhmätyöhön soveltuva, ergonominen päiväopetustila).

8. Yhteenveto

Kansalaisopistotoimintaa tulisi Raisiossa pyrkiä laajentamaan ja sen toimintaedellytyksiä tulisi parantaa mm. entistä tehokkaamman tilasuunnittelun ja yhteistoiminnan tehostamisen keinoin.

Opiston tarpeet ja mahdollisuudet tulisi huomioida palveluverkkoselvityksessä siten, että tilat olisivat myös yhteiseen käyttöön soveltuvia niin toiminnallisuuden kuin saavutettavuudenkin näkökulmasta (sijainti, aika).

Mahdolliset toiminnalliset päällekkäisyydet kunnan sisäisessä palvelutoiminnassa tulisi huomioida ja huolehtia siitä, ettei kunta omalla toiminnallaan heikennä rahoitusmahdollisuuksia.